

POSTANOWIENIE

Dnia 24 lutego 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z odwołania M. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J.

o emeryturę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 24 lutego 2016 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 17 grudnia 2014 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od M. M. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J. kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 17 grudnia 2014 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację M. M. od wyroku z dnia 23 czerwca 2014 r., którym Sąd Okręgowy w R. oddalił odwołanie wnioskodawczynie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J. z dnia 16 września 2013 r. odmawiającej prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

W skardze kasacyjnej wnioskodawczynie zarzuciła: I. naruszenie prawa materialnego, a to: 1) art. 184 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej jako ustawa emerytalna), przez błędną wykładnię prowadzącą do bezpodstawnego przyjęcia, że

ubezpieczona nie spełniła wszystkich warunków niezbędnych do tego, by uzyskać prawo do emerytury w obniżonym wieku na podstawie wskazanych wyżej przepisów; 2) § 2 ust. 1 oraz § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (dalej jako rozporządzenie), przez bezpodstawne przyjęcie, że skoro stanowisko pracy nazwane przez pracodawcę w sposób nieuzasadniony jako „laborant” w zakładach przemysłu gumowego, nie jest literalnie ujęte w tym wykazie, to praca na tym stanowisku nie może być wykonywana jako praca w warunkach szczególnych, podczas gdy nazwa stanowiska nie odpowiadała rzeczywiście świadczonej pracy przez pracownika; 3) pkt 24 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia, przez uznanie, iż praca „laboranta” nie jest pracą w szczególnych warunkach, pomimo że ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, iż praca ta była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy jako „kontrola jakości produkcji” na wydziale, w którym jako podstawowe wykonywane są prace ujęte w wykazie, co jednoznacznie wynika zarówno z dokumentów osobowych znajdujących się w aktach sprawy, opinii biegłego sądowego, jak i zeznań świadków; II. naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie: 1) art. 328 § 2 w związku z art. 391 k.p.c., przez sporządzenie uzasadnia orzeczenia w sposób sprzeczny z powołanym przepisem, tj. brak jednoznacznego i wyraźnego wskazania przy dokonywaniu ustaleń faktycznych, którym z przeprowadzonych w sprawie dowodów Sąd przyznał walor wiarygodności, a którym z nich odmówił mocy dowodowej; 2) art. 316 k.p.c. w związku z art. 87 Konstytucji RP, przez wydanie orzeczenia na podstawie przepisów nieobowiązujących w chwili orzekania, do których nie odsyła art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej, tj. w oparciu o zarządzenie resortowe; 3) art. 227 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez jego niezastosowanie i badanie faktów niemających dla rozstrzygnięcia sprawy istotnego znaczenia, tj. badanie charakteru pracy wykonywanej przez skarżącą pod kątem wykazu prac opisanych w nieobowiązującym zarządzeniu resortowym, do którego nie odsyła art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i jego zmianę poprzez uwzględnienie apelacji i przyznanie ubezpieczonej prawa do emerytury od dnia 14 sierpnia 2013 r.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniono po pierwsze - występowaniem istotnego zagadnienia prawnego, czy o stwierdzeniu, że dany pracownik wykonywał pracę w warunkach szczególnych, przesądza wyłącznie dowolnie przyjęta przez pracodawcę nazwa jego stanowiska pracy, czy też decydujące znaczenie ma rodzaj rzeczywiście wykonywanych obowiązków pracowniczych, których rodzaj i charakter jest wymieniony literalnie w pkt 24 działu XIV wykazu A załącznika do rozporządzenia; po drugie - potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości ze względu na konieczność ustalenia kryteriów uznania danej pracy za pracę polegającą na „kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozorze inżynieryjno-technicznym”, jako wykonywanej w szczególnych warunkach zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia w związku z wykazem A, Dział XIV „Prace różne”, pkt 24, tj. rozstrzygnięcia, czy aby zakwalifikować pracę pracownika jako taką, która polega na kontroli jakości produkcji musi on stale i bezpośrednio przebywać wśród stanowisk wymienionych w wykazie, czy wystarczające jest aby kontroli dokonywał stale i bezpośrednio na wydziale lub oddziale, w którym jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie; po trzecie - oczywistą zasadnością skargi ze względu na zarzuty zawarte w postawach skargi kasacyjnej, a w szczególności art. 87 Konstytucji RP.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zagadnieniem prawnym jest zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych

ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51). Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy po pierwsze - przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468) oraz po drugie - jego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (por. postanowienie z dnia 27 stycznia 2009 r., II PK 248/09, LEX nr 736732). Z kolei odwołanie się do przesłanki potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151 i z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepublikowane). Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu. Ponadto rozstrzygnięcie wątpliwości interpretacyjnych nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty skarżącego skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5). Wreszcie z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika konieczność nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża

się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, czyli że jej zarzuty są zasadne „na pierwszy rzut oka” (*prima facie*) i w sposób oczywisty prowadzą do uznania zaskarżonego wyroku za błędny i jego wzruszenia (por. między innymi postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, niepublikowane i orzeczenia tam powołane). Jest tak dlatego, że o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, iż jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania koniecznej jest wykazanie kwalifikowanej podstawy naruszenia prawa materialnego lub procesowego widocznej przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez wdawania się w pogłębioną analizę prawną. Z tego względu przyjmuje się, że nie spełnia tego wymagania odwołanie się do podstaw kasacyjnych i opatrzenie zawartego tam zarzutu dodatkowo mianem rażącego, ewidentnego, kwalifikowanego lub oczywistego, jeżeli nie zostanie wykazane, w czym przejawia się oczywistość wydania wadliwego orzeczenia. Należy przy tym zwrócić uwagę, że art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie odwołuje się do oczywistego naruszenia prawa, ale do oczywistej zasadności skargi, co oznacza, że oczywista zasadność skargi może wynikać z oczywistego i kwalifikowanego naruszenia przepisu prawa, pod warunkiem jednak, że skarżący wykaże, iż uchybienie to zadecydowało o wyniku sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2012 r., II PK 278/11, LEX nr 1214574). Inaczej mówiąc, przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie przepisu prawa, ale sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2014 r., III UK 125/13, LEX 1648642).

Skarżąca nie zdołała wykazać występowania żadnej z tak rozumianych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Po pierwsze, powołując się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego skarżąca nie wskazuje przepisów, na tle których miałyby wyłaniać się formułowane przez nią wątpliwości, a odwołanie się jedynie do pozycji wykazu stanowiącego załącznik do rozporządzenia jest niewystarczające. Rzeczą

Sądu Najwyższego na etapie przedsądu nie jest domyślane się, o jakie przepisy skarżącej chodzi i formułowanie za nią prawidłowego wniosku w tym zakresie. Niezależnie od tego, podnoszona przez skarżącą kwestia stanowiła niejednokrotnie przedmiot wypowiedzi Sądu Najwyższego, który zgodnie przyjmuje, że dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy (rzeczywiście wykonywanych zadań pracowniczych - por. wyrok z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/08, OSNP nr 23-24, poz. 281 i powołane w nim orzecznictwo).

Po drugie, wątpliwości formułowane przez skarżącą na tle § 2 ust. 1 rozporządzenia, zostały już rozstrzygnięte przez Sąd Najwyższy. W wyroku z dnia 13 listopada 2014 r., I UK 122/14 (LEX nr 1552139) wyjaśniono, że użyte w dziale XIV wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia pod pozycją 24 określenie „na oddziałach i wydziałach” wskazuje, iż kontrola jakości produkcji (podobnie jak kontrola międzyoperacyjna i dozór inżynieryjno-techniczny) powinna być wykonywana bezpośrednio w określonym, skonkretyzowanym środowisku pracy, w którym występują warunki narażające na szybszą utratę zdolności do zarabkowania. Za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się bowiem pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Z tego względu regulacje z tym związane podlegają wykładni ścisłej, gwarantującej zachowanie celu uzasadniającego odstępstwo od zasady przechodzenia na emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym. Warunku tego nie spełnia wykonywanie kontroli jakości produkcji w pomieszczeniu laboratorium, wyodrębnionym i oddzielonym od placu budowy, na którym odbywa się proces produkcji (por. także wyrok z dnia 3 grudnia 2013 r., I UK 184/13, LEX nr 1448473 i powołane w nim orzeczenia). Również w wyroku z dnia 2 lipca 2015 r., III UK 206/14 (LEX nr 1755912) zajęto stanowisko, że czynności kontroli jakości produkcji podlegają zaliczeniu do prac w szczególnych warunkach na podstawie działu XIV, poz. 24 wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia, jeżeli są wykonywane w laboratorium przemysłowym w warunkach bezpośrednio narażających na szkodliwe dla zdrowia czynniki, porównywalnych do warunków

panujących w hali produkcyjnej na wydziałach i oddziałach, w których zatrudnieni są pracownicy wykonujący pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu rozporządzenia.

Z ustaleń stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku wynika, że skarżąca wykonywała czynności w zakresie kontroli jakości produkcji w wyodrębnionym od hali produkcyjnej laboratorium, w którym czynniki szkodliwe dla zdrowia występowały w znacznie (nieporównywalnie) mniejszym stężeniu i na mniejszą skalę niż na bezpośredniej produkcji, a skarżąca - z racji wykonywanych czynności - czynnikom tym nie była poddawana.

Po trzecie, odwołując się do przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej skarżąca wskazuje na „posiłkowe korzystanie przez Sąd II instancji z zapisów znajdujących się w wykazie stanowiącym załącznik do zarządzenia” resortowego, co stanowi - w jej ocenie - „istotne naruszenie art. 87 Konstytucji RP”. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się zgodnie, że na skutek upadku kompetencji do tworzenia wykazów resortowych, w aktualnym stanie prawnym mają one wyłącznie charakter informacyjny, techniczno-porządkujący, uściślający, ułatwiający identyfikację stanowiska pracy jako stanowiska pracy w szczególnych warunkach i jako takie mogą mieć znaczenie w sferze dowodowej (por. np. wyroki z dnia 25 lutego 2010 r., II UK 218/09, LEX nr 590247 oraz z dnia 16 listopada 2010 r., I UK 124/10, LEX nr 707404). Z faktu, że właściwy minister, kierownik urzędu centralnego czy centralny związek spółdzielczy w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustalił w podległych i nadzorowanych zakładach pracy, że dane stanowisko pracy jest stanowiskiem pracy w szczególnych warunkach, może bowiem płynąć domniemanie faktyczne, że praca na tym stanowisku w istocie wykonywana była w takich warunkach i odwrotnie, brak konkretnego stanowiska pracy w takim wykazie może - w kontekście całokształtu ustaleń faktycznych - stanowić negatywną przesłankę dowodową (por. wyrok z dnia 24 czerwca 2015 r., I UK 359/14, LEX nr 1771086 i powołanie w nim orzeczenia).

Z tych względów na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

